

lägga märke till, att Celsius uppfattar de två runorna som ostungna; han läser **apuakin**.) Om namnet *Opvaginn*, som utom i U 1102 förekommer säkert styrkt i U 1012 och 1119, se U 1012 och *Nordisk kultur* 7, s. 188.

U 1102 är den enda hittills kända runristning, som Otvagen har signerat. Hans stil erinrar om Öpirs, men det är icke möjligt att närmare uttala sig om hans ristaregenskaper, eftersom originalet har gått förlorat. E. Brate framhåller (i *Svenska runristare*, 1925) som utmärkande för Otvagens ornamentik »den skarpa vinkeln på slingan och ringar av ormens hals och stjärt».

1103. Svista, Bälinge sn.

Litteratur: B 450, L 144. J. Bureus, Fa 6 s. 149 n:r 255 (Bureus' egen uppteckning), s. 211 n:r 227 (Rhezeliu), Fa 5 n:r 63, Fa 1 s. 16, Fa 10: 2 n:r 61 b, Ff 6 n:r 28; J. Rhezelius, Fl 1 n:r 68; O. Verelius, *Manuductio ad runographiam scandinavica* (1675), s. 52; *Ransakningarna 1667–84*; J. Peringskiöld, *Monumenta* 2, bl. 25; P. Dijkman, *Historiske Anmærkelser* (1723), s. 79 f.; O. Celsius, *Svenska runstenar* (F m 60) 1, s. 195; R. Dybeck, *Reseberättelse för år 1864* (ATA); UFT h. 11 (1883), s. 236.

Avbildningar: Bureus, teckning (i Fa 10: 2), kopparstick (i Ff 6), återgivet i Verelius a.a.; Rhezelius, teckning (i Fl 1); J. Leitz och J. Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds *Monumenta* och B 450).

Denna stora runristning på ett jordfast block, som i likhet med den andra runinskriften från Svista (1102) sedan länge är försvunnen, fanns enligt Bureus (i Fa 6) »J Swiestad i Bäling när norre byn». Rhezelius (i Fa 6): »Der Sammestädes», alltså »J Swiesta i gärdet». Fa 10: 2: »Sunnan Swidiestad i Bäling. S.» Bureus anger vid sidan av sin teckning, att ristningen är »liggiande»; dessutom uppger han tidpunkten för undersökningen: »1636 3 Aug 3 p.» Ff 6: »Swiestadh Den liggande med wende Runor» (samma uppgift finnes i Fa 5). Ovan teckningen i Fl 1 finnes följande platsuppgift: »Bäling Sochn. I Swista gärdet är och denna häll.» I teckningens högra kant lämnas uppgiften, att »Detta är opp»; i dess vänstra kant står: »Detta är neder widh Jorden.» — Om uppgifterna i *Ransakningarna* se U 1102. — På träsnittet i Peringskiölds *Monumenta* finnes bläckanteckningen »Swiestad i Bäling sochn kulliggande med wänderuner» (B 450: »Swiestad kulliggande

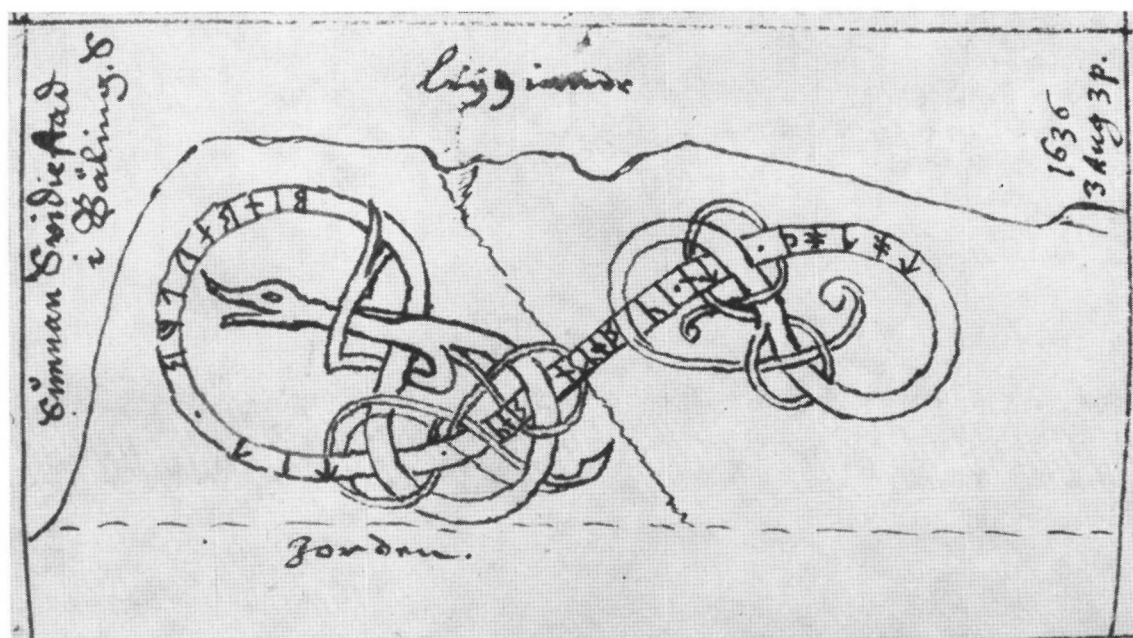

Fig. 381. U 1103. Svista, Bälinge sn. Efter teckning av Bureus.

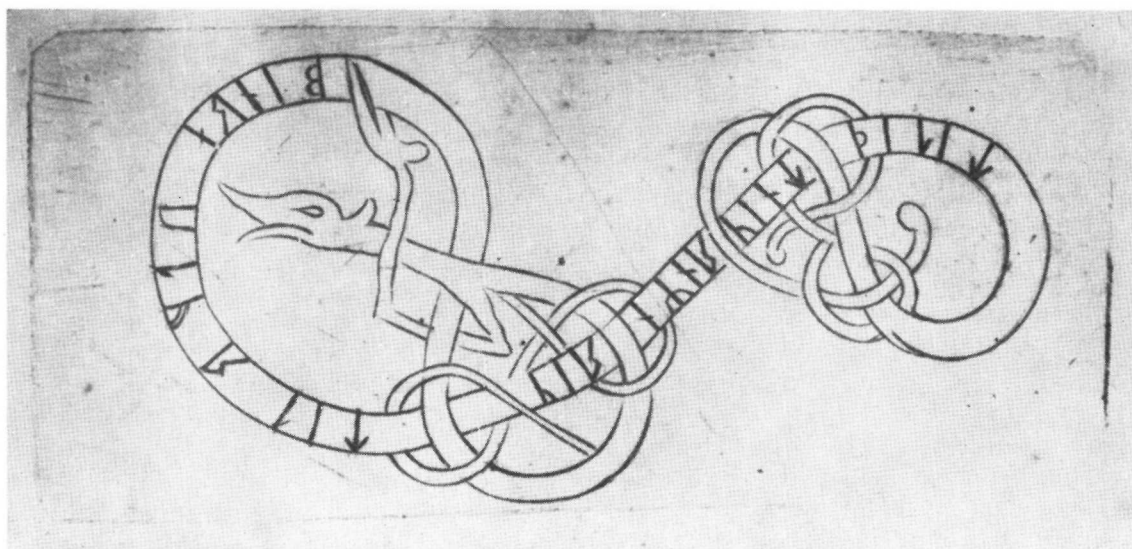

Fig. 382. U 1103. Svista, Bälunge sn. Efter kopparstick av Bureus.

sten med vände Runor»; L 144: »Svistä»). — O. Celsius, som undersökte ristningen den »18 Maji 1726», anger dess plats endast som »Bäling Sⁿ Swijestad»; han lämnar emellertid några uppgifter om monumentets utseende: »1. Emedan stenen är högre och slätare på vänstra handen, derför är skriften där begynt, fast än skulle han gå baklänges. hwilket war dem lika mycket. 2. denne stenen är jordfast, och temlig lång, men ej högre än att man kan öfver ryggen på honom liggande¹ se runorna, och dem läsa...» Detta är den sista granskningen av den försvunna ristningen. Om Dybecks fruktlösa efterforskningar se U 1102. I *UFT* meddelas, att icke heller »denne sten kunde... återfinnas 1856», d. v. s. då den eftersöktes av C. F. Säve. Senare efterforskningar ha likaledes varit fruktlösa.

Höjd omkring 1,35 m., bredd omkring 3,20 m. Av avbildningarna framgår, att blocket var sprucket mitt över ristningen; se fig. 381, 383 och 384.

Inskrift (enligt Celsius):

biarnulfr · lit · gera merki · at · þorot ·
 5 10 15 20 25

Biarnulfr let gærva mærki at Þronð(?).

»Björnulfv lät göra minnesmärket efter Trond(?)»

Till läsningen: 17 **m** har enligt Celsius haft utseendet **✱**; han anmärker: »✱ är visserligen förhuggit på en ände, och sedan det andra med till satt.» Om runföljden 24–28 framhålles, att den skall läsas »non dilit, sed Dorot». — Bureus (i Fa 6): **biarnulfr · lit · kera · marki · at · þolot**. Ovan inskriften anmärkes: Hebreo more. Vände Runor.» — Rhezelius (i Fa 6): **biarnulfr · lit · kera · merki · at þolot**. — Hadorph och Leitz: 6 **u** saknas, vilket beror på att runan felaktigt har uppfattats som avslutningen av rundjurets nos; se fig. 384. Pricken i 18 **e** tecknas som ett kort, snett upp åt höger gående streck. Runföljden 24–28 läses, säkerligen riktigt, **þorot**.

Inskriftens personnamn ha båda varit mycket sällsynta. Det första, *Biarnulfr*, som är sammanfatt av de två vanligaste namnen i runinskrifterna, är eljest i inskrifterna endast belagt på en silverskål från tidig medeltid, funnen i Kungsgården, Gamla Uppsala. På skålens baksida finnes

¹ Ordet tillagt ovan raden.

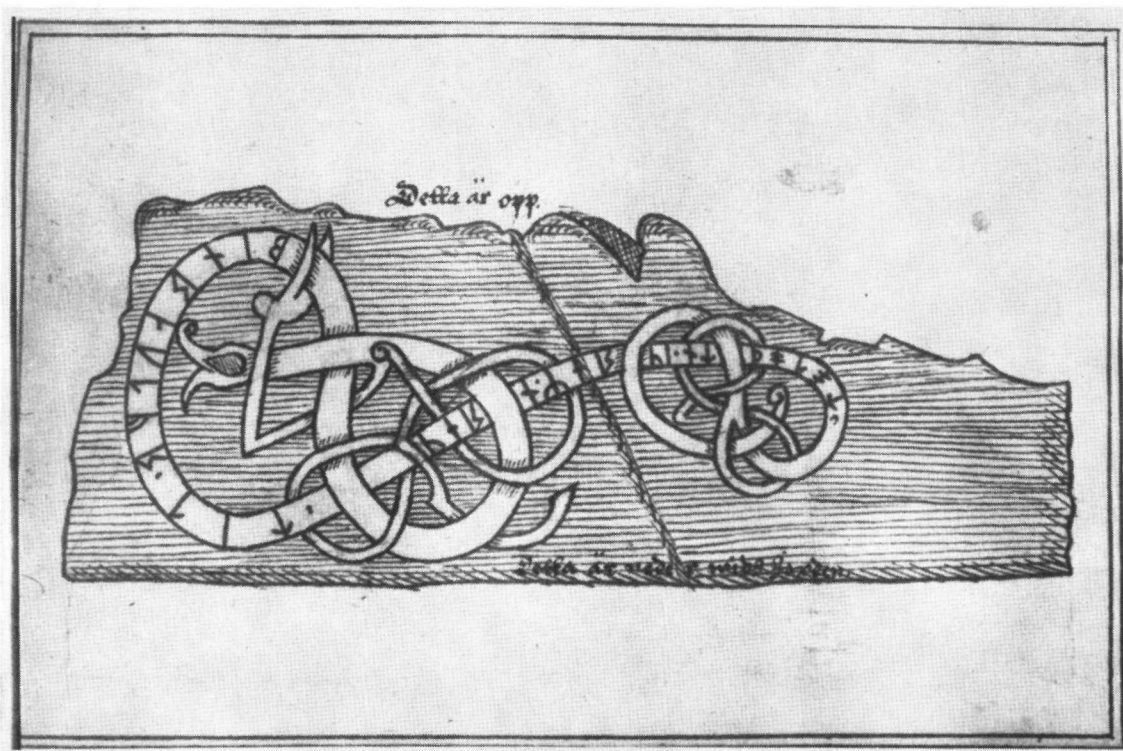

Fig. 383. U 1103. Svista, Bälunge sn. Efter teckning av Rhezelius.

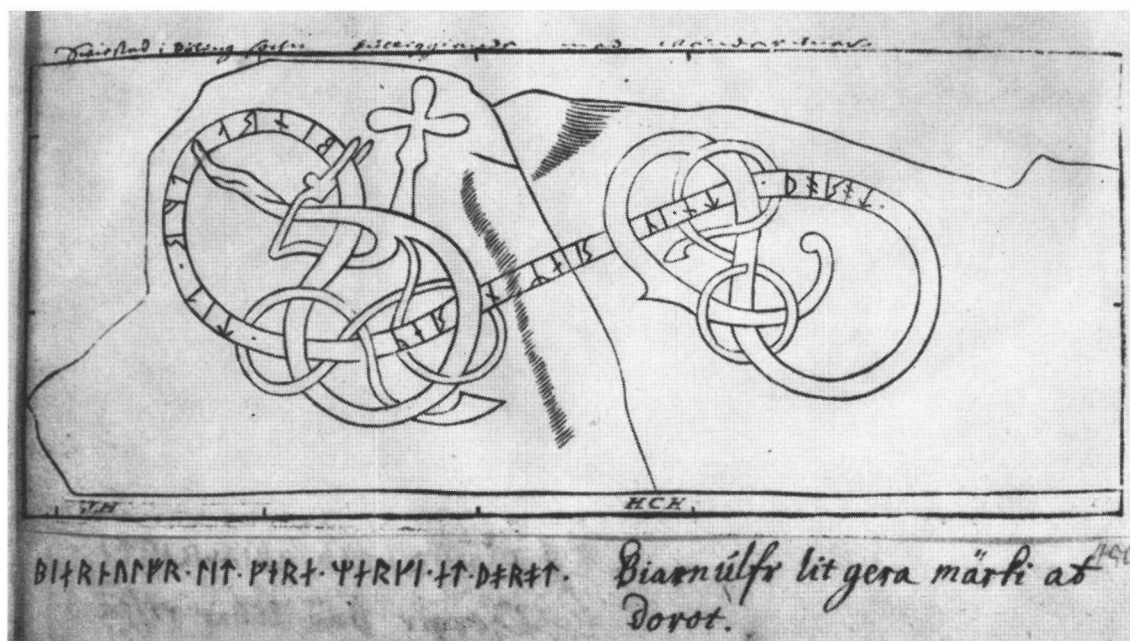

Fig. 384. U 1103. Svista, Bälunge sn. Efter träsnitt i Peringskiölds Monumenta (B 450).

bl. a. namnet **birnulf**. (Skålen förvaras på SHM och har inv.n:r 8889.) Om namnet se vidare *Nordisk kultur* 7, s. 66, 111, 261. Namnet på den döde är flertydigt. Skrivningen **porot** (ack.) torde snarast återge det i runinskrifter och medeltida källor väl styrkta mansnamnet *þorodr*; se U 1127.¹

Anmärkningsvärt är, att inskriften genomgående är ristad med vändrunor, samt att det icke omtalas i vilket förhållande Björnulf har stått till Trond. Av avbildningarna att döma beror knappheten i formuleringen ingalunda på platsbrist; efter sista runan återstår en avsevärd del av slingan. Också avståndet från inskriftens början till ormhuvudet är betydande.

I *Historiske Anmærkninger* (1723) upptager P. Dijkman U 1103 till behandling under överskriften »Swista By wid stora Landsvägen». Han påpekar, att det är en »Steen med Ormbild och långklöfwat foot». Inskriften kommenterar han på följande sätt: »Är det anmärkning värdt, at denna Steens Inscription består af idel **Wände-Runor**, så at de äro ritade ifrån vänster och til höger, och komma altså til at läsas från vänster och til höger, så at om det woro en durchsiktig materia orden woro ritade på, stodo de rätt, der man finge ansee dem på baksidan.» Försättningen av kommentaren ägnas inskriftens första namn: »*Biarnulf*, är ett sammansatt ord af twänne, nemligen, *Biarn* och *Ulf*, det är Biörn och Ulf, hwilket namn tycks gifwa den eftertancka, at denna Man, eller dess Förfäder warit starcka slagskämpar, uti hwilken frimodighet de gamle finnas satt sin största wärdslige ähra . . . Det wi säja, Biörn, hafwa de gamla sagt *Biarn*, at *I* och *A* med tiden gådt i liud af Ö. Eljest finnes de sagt *Birn*, *Biörn*, *Bern* . . . Af detta ord *Biarn-ulf* tycks wårt mans namn *Bryn*, *Brynn*, *Brynnolfr*, *Brynnolphus*, hafwa sitt ursprung, allenast man achtar, at uti orden är transpositio literarum af *I*, *R*, *U* och *Y* inkommit i senare tider. Ty wi weta, at de gamla kallat *Kors*, *kross*.» Dijkmans tanke, att »*Bryn*, *Brynn*, *Brynnolphus*, hafwa sitt ursprung» av namnet *Biarnulf* är givetvis oriktig. Förleden i de av Dijkman nämnda namnen är ju subst. *brynja*, f. Om namnet *Brynnulf*, som förekommer på en närbelägen runsten, se U 1106.

1104. Tuna, Bälunge sn.

Pl. 100, 101.

Litteratur: B 462, L 149, D 1: 203. J. Bureus, Fa 6 s. 210 n:r 222 (Rhezelius), Fa 5 n:r 70; J. Rhezelius, Fl 1 n:r 73; Ransakningarna 1667–84; J. Peringskiöld, Monumenta 2, bl. 27; O. Celsius, Svenska runstenar (Fm 60) 2, s. 115; R. Dybeck, Reseberättelse för år 1864 (ATA); M. Stolpe, Några ord till upplysning om bladet »Upsala» (1869), s. 68; UFT h. 11 (1883), s. 237; E. Brate, Svenska runristare (1925), s. 94; S. B. F. Jansson, Runinskriftsinventering i Uppsala län 1942 (ATA); G. Olson, Rapport till Riksantikvarieämbetet den 9/12 1948 (ATA).

Äldre avbildningar: Rhezelius, teckning (i Fl 1); J. Leitz och J. Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds Monumenta och B 462); Dybeck, teckning (D 1: 203).

Runstenen står 500 m. Ö om Tuna, vid en körväg, som i sydöstlig riktning går över gårderna mot det 700 m. i ÖSÖ liggande Äskelunda. »En valvbro, igenrasad och övervuxen, med rustbädd av stockar under brofästena, ligger 180 m. SV om runstenen. Den stora landsvägen har tydligen en gång gått fram på denna plats» (S. B. F. Jansson, a. a.) Runstens plats är utmärkt på Geologiska kartbladet »Upsala» och på Ekonomiska kartbladet »Jumkil» (1952).

Enligt Rhezelius (i Fa 6) fanns stenen »J Tuna gärde öster byen». (I Fa 5 är inskriften överstruken.) Fl 1: »Bäling Sochn Å Tuna gärde öster frå Byn.» Ransakningarna 1667–84: »Tuhna-giärdet enn steen uthuggen.» — På träsnittet i Peringskiölds Monumenta finnes bläckanteckningen »Tuna gård i Bälingz sochn» (B 462: »Tuna by»; L 149: »Tuna gård»). Ovanför träsnittet finnes en mycket tunn blyertsanteckning av följande lydelse: »J Tuna kärssgärde wid gårdzgården en stor uprester steen. 9. grannar i byn.» — O. Celsius lämnar i Svenska runstenar ingen platsuppgift; han har icke själv varit vid stenen. — I sin reseberättelse för år 1864 skriver Dybeck: »Runstenen i Tuna östra gärde låg med inskriften nedåt. Han omvändes, men ingen ville åtaga sig att nu

¹ Namnet skrives där **purot** (ack.). På grund av en felaktighet i Liljegrens Runurkunder n:r 628 (**purut** i st. f. **burut**) har man tidigare trott sig äga tre belägg på namnet *þorodr* i de uppländska runinskrifterna; se U 17 (s. 27). Jfr S. B. F. Jansson, Runinskrifter i Norrtäljetrakten (1945), s. 82 f. och U 530.